

cisternæ reddet pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

CAP. III.

Breve est, & ideo non summatur. Idem.

SI a bos alienus cornupera fuerit ab heri, & nudius tertius, & non custodivit eum dominus suus, reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAP. IV.

Breve est, & non summatur. Idem.

SI b laferit quispiam agrum, vel vineam, & dimiserit jumentum suum, ut depascat aliena, pro damno æstimationem restituet.

CAP. V.

Breve est, & non summatur. Idem.

SI c egressus ignis comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit.

CAP. VI.

Breve est, & quasi idem cum precedenti. Ex Pœnitenti Romano. d

SI e quis domum, vel aream cujusquam incenderit voluntarie, sublata, & incensa omnia restituat, & tres annos pœniteat.

CAP. VII.

Secularis potestas, quæ Clericum bannivit, condemnari debet per Judicem Ecclesiasticum, secundum æstimationem injuria in expensis, & damnis. Et hodie adde pœnam in Clem. 1. de pœnis. Honorius III. Episcopo Bonon. [an. 1224.]

OLIM e scribentibus nobis Episcopo Mutinen. ut potestatem, consiliarios, & populum civitatis Florentin. ad satisfaciendum de damnis, & injuriis irrogatis Episcopo, & Ecclesiis Fesulan. cens. Eccl. coarctaret, idem testes lite non contestata recepit. Quare nos ejus processu penitus revocato commune Florentin. quia banniverat Episcopum Fesulanum contra Deum, & Ecclesiasticam libertatem, propter injuriam banni, & expensas, & damna tali occasione secuta, taxatione jutamento præmissa, in mille libris usualis monetæ prædicto Episcopo sententialiter duximus condemnandum.

CAP. VIII.

Qui jurat statutum super non repetendis damnis, hoc non obstante expensas repetere poterit. h. d. vel sic: Statutum super damnis non repetendis ad expensas non extenditur. Gregorius IX. [an. 1236.]

IN nostras, & fratrum nostrorum præsentia proposuistis, quod olim cives Brixien. pro g restorationibus damnorum illatorum adinvicem, quæ propter multas civiles discordias incurrerant, plurimum aggravati, statutum editum de non petendo, vel recipiendo in posterum restorationes hujusmodi a communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam juramento: [& inf.] Cum igitur aliud sit damnorum restauratio, quam satisfactio expensarum, & ideo in juramento exhibito super damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expensarum fuerit comprehensum: mandamus, quatenus [juramento non obstante prædicto] auctoritate nostra provideas, quod dictum commune pro bono concordia & expensarum satisfactionem aliquid b contribuat juxta tuæ discretionis arbitrium, a te, sicut expedierit, moderandum.

a Exod. 21. b Exod. 22. c Ibid. d Similis sententia reperitur apud Burch. l. 10. decret. c. 5. e Vide Clem. 1. de pœnis. c. Gravis. sup. de restit. spol. f vide Gl. in c. h. canonici. verbo, damnis, & injur. de offic. ord. in 6. g dictio, pro, deest in vetustioribus Cod. h dictio, aliquid, deest in antiquior. exemplarib.

CAP. IX.

Habet plura dicta, & se summat. Idem. [an. 1236.]

SI culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem forte tulisti, aut hæc imperitia tua, sive negligentia evenerunt: jure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam. Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris, nisi ea dando passis damnum, velis liberare te ipsum: quod tamen ad liberationem non proficit, si fera animalia, vel quæ consueverunt nocere, fuissent, & quam debueras, non curasti diligentiam adhibere. Sane licet, qui occasionem damni dat, damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicendum, qui, ut non accideret, de contingentibus nil omisit.

TITULUS XXXVII.

DE PŒNIS.

CAP. I.

Totiens puniendus est criminiosus, quotiens delictum iterat. Ex Concilio Toletano.

EA, quæ frequenti prævaricatione operantur, frequentiter sententia condemnentur.

CAP. II.

Interficiens Presbyterum puniendus est: & pœna pars Ecclesiæ, cui præfuit, alia pars pro ejus anima distribuitur. Ex Concilio Triburiensi. a

Presbyteri interfecti compositio Episcopo, ad cujus parochiam pertinet, solvatur: ita ut medietatem utilitatibus Ecclesiæ, cui præfuit, tribuat, alteram in ejus eleemosynam juste disperiat: quia nullus ejus hæres proximior videtur, quam qui ipsum Domino sociavit.

CAP. III.

Non debent Prælati pro criminiosis sustinendis pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere.

Alexander III. Cantuarien. Archiepiscopo. [an. 1180.] Licet b juxta Apostolum: [& inf. 1] Accepimus, quod Archidiaconi Conventren. Episcopatus pro corrigendis excessibus, & criminibus puniendis, a Clericis, & Laicis pœnam pecuniariam exigunt, & pro annua exactione pecuniæ personas quandoque suspendunt, Ecclesias interdiciunt, a vicariis denarios, ut eos in Ecclesiis cantare permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quæ canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis, & avaritiæ prodire videntur: [& inf.] Mandamus, quatenus Archidiaconis prædicti Episcopatus hoc districtius interdicas: si autem contravenire præsumperint, eos appell. cessante Eccl. censura compellas.

[1 Arguere, obsecrare, & increpare studemus: sic tamen debemus excessus corrigere singulorum, ut probemur non que nostra sunt, sed que Jesu Christi sunt, quæverè, ut in correctione facienda videamur modestiam, & maturitatem servare.]

CAP. IV.

Victus condemnatur victori præsentem in expensis, etiam in causis pecuniariis, & unum casum excipit. Idem in Concilio Turonens.

Alumniam c, & audaciam temere litigantium condemnando

a Est in Concil. Triburiensi sub Arnulpho Imperator e. c. 4. sed alii verbis referunt Burch. l. 6. decret. c. 11. l. 10. p. 10. c. 140. & Gratian. sive Palea 16. q. 4. c. omnes Presbyteri. b Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alexand. III. p. 2. c. 3. c Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 3. c. 2.

a Est in Concil. Triburiensi sub Arnulpho Imperator e. c. 4. sed alii verbis referunt Burch. l. 6. decret. c. 11. l. 10. p. 10. c. 140. & Gratian. sive Palea 16. q. 4. c. omnes Presbyteri. b Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alexand. III. p. 2. c. 3. c Cap. 5. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 3. c. 2.

demnando in expensis, & alio multiplici remedio sanctio imperialis compescit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur, præcipimus, ut de cætero in causis pecuniariis victori in expensis condemnetur, nisi sententia pro absente feratur.

CAP. V.

Clericus causam seu operam præbens bello, deponendus est. Innoc. III. Midrosiensi Archiepiscopo. [an. 1212.]

Quod in a dubiis: [& infra.] Quia vero tam Sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugandum, omnes enormiter peccant: de rigore canonico eos credimus deponendos.

CAP. VI.

Clericus pro magno scelere ab eo commisso, deponi debet, & in monasterio detrudi ad agendam pœnitentiam.

Idem London. Episcopo. [an. 1212. Roma in Angliam]

TUa discretionis b prudentiam: [& infra.] Ad illud, quod a nobis tertio requisisti, qualiter Clerici in latrocinis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi, puniri debeant Respondemus, quod a suis ordinibus degradati, detrudi debeant in arctis monasteriis, ad pœnitentiam peragendam.

CAP. VII.

Si uterque contrahentium venit contra contractum, uterque potest exigere pœnam ad invicem promissam ex conventionione.

Idem Abbati, & fratrib. Cryptæ ferratæ. [an. 1212. Roma.]

Constitutus c in præsentia nostra: [& inf.] Licet autem in instrumento Episcopi Lavitani expressa fuerit certa pœna, quam pars contractum non servans solveret observanti: cum tamen utraque pars venisse contra illud, ex confessione propria convincantur, cum & pars vestra subtraxerit Episcopo pensionem, & Episcopus procuracionem exegerit ab eadem Ecclesia, sicut Oeconomus proposuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus absolutam.

CAP. VIII.

Si testis propter vacillationem incarceratur, infamiam non incurrit.

Idem Priori S. Fridiani, & Magistro B. Canonico Pisano. [an. 1213.]

Super d his, de quibus nos consulere voluistis: [& infra.] Clericus autem, qui pro eo quod variaverat, & vacillaverat coram vobis e, de mandato nostro f captus est & detentus, infamiam non incurrit.

CAP. IX.

Obligatus ad certam quantitatem, certa die sub pœna solvendam, si partem intra terminum solvit, ad pœnam integram non tenetur.

Idem Spoletano Episcopo. [an. 1213.]

Uam g ad nos Rectores Clericorum sancti Fortunati querimoniam transmiserunt, quod cum tibi essent in XL. libris per quoddam arbitrium condemnati, essetque pœna XXX. librarum apposta, nisi eas solverent in termino constituto, tandem XXXIII. libris in termino persolutis, occasione septem residualium, per quasdam nostras b literas veritate tacita impetratas, obtinuisti eos in præfatis XXX. libris tibi per delegatum Judicem condemnari. Quia igitur te non decet in tantum Pontificalis modestiæ oblivisci, ut inhonestis quæstibus anhelando desideres cum aliena ja-

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. an Clerico pugnare liceat, explicat B. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2 & ibi Cajet. b c. 3. tit. de vita & hon. Cler. in 3. comp. vid. Bern. Diaz. in pract. crim. can. c. 84. c Pars c. constitutus, sup. de relig. dom. ubi inventio varietates de voce, Lavitans. d cap. 3. tit. de accusat. in 3. comp. e al. nobis. f al. vestro. g c. 2. ne Cler. vel Monach. in 3. comp. h Dictio, nostras, deest in plerisque antiq.

tura ditari, mandamus, quatenus septem librarum solutione contentus, super pœna XXX. librarum memoratos Rectores de cætero non molestes.

CAP. X.

Occidentes Prælatum privantur beneficiis, & feudis, quæ habent ab Ecclesia, cui præerat Prælati ille, nec etiam, vel hæredibus restituentur, nec alia de novo concedi debent. Et hodie in occidente, capiente, vel banniente Episcopum, aucte sunt similes pœna: de quibus in Clem. Si quis suadente. eod. tit. Idem. [an. 1213.]

AD aures a nostri Apostolatus pervenit, quod cum quidam parochiani tui ausu diabolico (bonæ b memoriæ) I. Vincentinum Episcopum, prædecessorem tuum nequiter peremissent, feuda & beneficia, quæ illi a Vincentina Ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cum multa deliberatione sublata. Quia igitur majori sunt animadversione plectendi, nos tam tibi, quam successoribus tuis, auctoritate Apostol. prohibemus, ne ipsis, aut hæredibus eorum beneficia prædicta restituantur, seu de novo eis alia quælibet conferantur.

CAP. XI.

Prorumpens contra Judicem arbitrio superioris punitur. Idem.

Dilectus b filius electus sancti P. ad montes: [& inf.] Ne judicialis evanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constiterit, adversus assertionem Judicis temere prorumpentis, juxta superioris arbitrium digna poterit animadversione puniri.

CAP. XII.

Patroni, Advocati, vel Vicedomini vendicantes sibi in Ecclesiis plus quam jura permittant, per censuram Ecclesiasticam compescantur: & si occiderint Prælatum, vel Clericum Ecclesiæ per se, vel per alios, perdunt quod habent ab Ecclesia, & eorum posteris usque ad quartam generationem non admittuntur ad Clerum, nec in Religionibus præficiuntur.

Idem d in Concilio generali. [an. 1216.]

IN quibusdam provinciis Ecclesiarum Patroni, & Advocati, seu Vicedomini se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum cum vacantibus debet Ecclesiis de pastoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de possessionibus, aliisque bonis Ecclesiasticis, pro sua voluntate ordinare præsumunt: & (quod horrendum est dicere) in necem Prælatorum prorumpere non formidant. Cum igitur, quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri: prohibemus expresse, ne Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini super præmissis de cætero plus usurpent, quam reperitur in jure permissum: & si contra præsumperint, per severitatem canonicam districtissime compescantur. Sacri nihilominus Concilii approbatione statuimus, quatenus si patroni, vel Advocati, aut Feudatarii, seu Vicedomini, aut alii beneficiati alicujus Ecclesiæ, Rectorem, vel Clericum alium ipsius Ecclesiæ, per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumperint, Patroni jus patronatus, Advocati advocatiam, Feudatarii feudum, Vicedomini vicedominatum, & Beneficiati beneficium profus amittant. Et ne minus vindictæ quam excessus memoria proregetur, non solum de præmissis nihil perveniat ad hæredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur, neque in domibus regularibus alicujus prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

a Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. b Hæc duo verba, bonæ memoriæ, desunt in omnibus Vatic. c C. 1. tit. de probat. in 4. compil. d Scilicet Innocent. III. in Conc. gener. c. 45. & cap. 2. eod. tit. in 1. compilat.

C A P. XIII.

Domino excommunicato manente, subditi fidelitatem non debent: & si longo tempore in ea persistit, & mortuus non paruerit Ecclesie, ab ejus debito absolvuntur.

Honorius III. Præposito Archidisc. & H. Canonico Sæssion. (an. 1222.)

Gravem Capituli Lundin. a recepimus quæstionem, quod cum Comes Registrum. b pro multis injuriis, quas irrogarat eidem c, per Judices a sede Apostol. deleg. excommunicationis vinculo fuerit innodatus, idem per duos annos, & amplius in excommunicatione persistens, juri parere pertinaciter renuit, claves Ecclesie contemnendo. Licet igitur hujusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ pravitatis: volentes tamen nobilitati parcere Comitibus prædictis, Discr. v. mandamus, quatenus si Comes prædictus post communionem vestram non paruerit plene juri, vos Ecclesias, in quibus aliquod jus habere dignoscitur, ab ejus debito absolventes, fideles ipsius (quandiu in excommunicatione persistit) ab ejus fidelitatis juramento denunciatis penitus absolutos.

TITULUS XXXVIII. DE PŒNITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

C A P. I.

Pro manifesto peccato pœnitentia publica imponi debet.

Alexander Papa. d

Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.

C A P. II.

Pœnitentiam occidentis Presbyterum.

Ex Concilio Moguntinen.

Qui Presbyterum occiderit, XII. annorum pœnitentia ei secundum canones imponatur: (& infra.) Convictus, usque ad ultimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & absque spe conjugii maneat.

C A P. III.

Consideratis circumstantiis arbitraria pœnitentia indicenda est ei, qui modum excessit se defendendo.

Alexander III. Mediolan. Archiepisc. & e Suffraganeis. (an. 1272.)

Significavit f nobis vir nobilis P. quod F. dicto Imperatori, cum olim rediret ab urbe, castrum Vernicæ negavit: [& infra.] Unde contigit, quod IV. castris destructis plusquam duo millia domorum destructa fuerunt, multi homines interfecti, & alia mala ibi commissa, quæ longum esset per singula enarrare. Quoniam igitur præfatus P. Deo exinde reconciliari desiderat: mandamus, quatenus ipsi pœnitentiam (secundum quod visum fuerit) misericorditer imponatis g, attendentes b, quod pro libertate sua, & Ecclesie devotione hoc fecit. Quare in his debetis i talem discretionem habere, ut alii, & ipse idem pro austeritate pœnitentiæ a servitio Ecclesie nullatenus retardentur, nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

C A P. IV.

Indulgentiæ, quæ conceduntur per Prælatos non subditis, non profunt, nisi proprii Judices hoc concedant.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Quod autem b consuluerit, utrum remissiones, quæ fiunt in dedicationibus Ecclesiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium, aliis profunt quam his, qui re-

a Laudunen. b Registrum. c al. eidem: sed in antiq. legitur, eisdem. d al. Calixtus, ut in omnib. Vaticanis: sed hæc reperitur apud Greg. lib. 12. epist. 31. regist. ad Felicem Sicilia Episcopum. e Hæc duæ voces, & Suffraganeis, desunt in omnibus Vatic. f Cap. 2. eod. tit. in 2. comp. g imponas, h attendens, i debet. k Cap. 3. eod. tit. in 1. comp.

mittentibus subsunt: hoc volumus tuam Fraternitatem tenere, quod cum a non suo Judice ligari nullus valeat, vel absolvi, remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus ut profint, proprii Judices specialiter indulserunt.

C A P. V.

Non est vere pœnitens, qui peccandi animum non depouit, tamen recipitur ejus confessio.

Idem Beluacen. Episcopo. (an. 1272.)

Quod a quidam ad confessionem de criminibus veniunt, & quamvis confiteri velint, se tamen abstinere non posse: Conf. t. r. quod eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet non sit vera hujusmodi pœnitentia, admittenda tamen est eorum confessio, & crebris & salubribus monitis pœnitentia indicenda.

C A P. VI.

Qui ex pœnitentiæ debet certa die in pane, & aqua jejungere, potest deficiente pane aliis cibariis uti.

Idem Triburien. Archiepiscopo. (an. 1173.)

Licet tam b Veteris, quam Novi Testamenti pagina: [& infra.] Si autem illi, qui aliquos dies in pane, & aqua ex juncta sibi pœnitentia tenentur peragere, panem, quo vescantur, non habeant, leguminibus, aut piscibus, aut aliis cibariis reficiantur, si necessitas id exposcat c: Discretionem tamen adhibita, quod his non ad delicias, sed ad sustentationem utantur.

C A P. VII.

Sacerdoti Græco procuranti, vel studiose negligenti oppressorem filiorum, non imponitur pœnitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere pœnitentiam: sed si delictum est publicum, debet publice agere pœnitentiam.

Clemens III. (an. 1190.)

Quæsitum d est, utrum Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti, pœnitentia publica sit imponenda, si eam sibi postulent pro filiis oppressis injungi? Huic igitur consult. t. r. r. quod si ipsis procurantibus, vel studiose negligentibus, filii in lectis reperiuntur oppressi, ab officio altaris debent perpetuo abstinere, & eis gravior quam Laicis, non tamen publica (nisi in publicum id veniat) pœnitentia debet imponi. Verum si ex incuria ipsorum mortui inveniuntur in cunis, & illud fuerit occultum, eis pœnitentia pro arbitrio Pœnitentiarii imponatur, & in terrorem aliorum e ad tempus abstineant a celebratione Missarum.

C A P. VIII.

Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet secundum quantitatem excessus, pœnitentiæ contritionem, & alias circumstantias. h. d. quoad titulum.

Innocentius III. Livon. Episcopo, & eis, qui cum ipso sunt, fratribus. (an. 1214.)

Deus, qui f Ecclesiam suam: (& infra.) Cæterum cum pœnitentia non tam secundum quantitatem excessus, quam pœnitentiæ contritionem, per discreti Sacerdotis arbitrium sit moderanda, pensata qualitate personæ, super fornicatione, adulterio, homicidio, perjurio g, & aliis criminibus, consideratis circumstantiis omnibus, & præsertim novitate Livonien. Ecclesie, competentem pœnitentiam delinquentibus imponatis, prout saluti eorum videritis expedire. Apostoli autem vestigiis inhærentes, dicentis h, Lac vobis potum dedi, non escam: paulatim eos instruat in fide, confessionis formam, orationem Dominicam

a Cap. 1. eod. tit. in 2. comp. b Cap. 3. tit. de feriis, in 2. comp. Pars alia sup. de feriis. c licet. d Cap. 2. eod. tit. in 2. comp. e Vid. l. aut facta. f in fin. ff. de pœn. & l. cum qui ff. de injur. Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. g Von perjurio, deest in antiquis Cod. h 1. Cor. 3.

nicam, & Symbolum illos sollicitè edocentes a. Interim tamen corporis, & sanguinis Domini sacramentum renatis fonte baptismatis, consuetis festivitibus, & in mortis articulo tribuatis.

C A P. IX.

Audire mulieris confessio, quæ sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.

Idem Innoc. III. sancti Laur. in Lucina Presbytero Card.

Apost. sed. Legato. (an. 1214.)

Officii: [& infra.] Significasti quandam mulierem in pœnitentia tibi fuisse confessam, quod timens, ne viri possessio devolveretur ad alios, quarundam herbarum succum potavit, & sic venter ejus intumuit, & inde gravidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum: timensque maritum, non vult facinus ipsi b detegere: qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, utrum ei hac fraude durante sit pœnitentia injungenda: respondemus, quod sicut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda: ita nec illi debet pœnitentia denegari, maxime si per alios intelligat alienos, ad quos timeat possessionem viri devolvi: sed competens satisfactio per discretum Sacerdotem ei debet injungi.

C A P. X.

Abbatissa Moniales benedicere, confessiones audire, & publice predicare non potest.

Idem Valent. c & Burgen. Episcopis, & Abbat. de

N. Cisterciens. Ordinis. (an. 1214.)

Nova d quædam nostris sunt auribus intimata, quod Abbatissæ Moniales proprias benedicunt, ipsarum quoque confessiones in criminibus audiunt, & legentes Evangelium præsumunt publice predicare. Cum igitur id absonum sit pariter & absurdum, mandamus, quatenus ne id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. Quia licet beatissima virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apokolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni cœlorum commisit.

C A P. XI.

Tempore generalis interdicti conceditur pœnitentia, & viaticum morientibus. hoc primo. Clerici, qui servarunt interdictum, possunt cum silentio in cæmeterio sepeliri. hoc secundo. In conventualibus Ecclesiis Clerici bini, vel trini possunt horas submissa voce dicere. hoc tertio. Cruce signatis, & peregrinis tempore interdicti pœnitentia concedi potest. hoc quarto.

Idem. (an. 1214. Romæ.)

Quod e in te: [& infra.] In illo enim verbo, per quod pœnitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod vere pœnitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur. Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus tam unctio, quam Ecclesiastica sepultura, concedimus tamen ex gratia, ut Clerici decedentes, qui tamen servaverint interdictum, in cæmeterio Ecclesie, sine campanarum pulsatione, cessantibus solennitatibus omnibus, cum silentio tumulentur. Et in conventualibus Ecclesiis bini, & bini, vel simul tres, horas canonicas valeant f legere, non cantare, januis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis, & voce ita demissa, quod exterius audiri non possint: cum & regularibus secundum privilegium sed. Apostol. sit indultum, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis januis clausis, excom-

a Quæ debent scire Christiani ad salutem suam, vid. Bald. super rub. C. de sum. Trin. b illi. c In antiq. cod. Palentin. & Burg. Episcopis, & Abbatib. Aumid. d Cap. 1. eod. tit. in 4. comp. e Cap. 3. eod. tit. in 4. comp. vid. c. ult. de sentent. excomm. l. 6. f In omnib. Vatic. valeant legere potius, quam cantare.

municatis, & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare divina. Recipientibus autem signum crucis non negamus, quo minus eis a reverentiam Crucifixi pœnitentia, cum postulaverint, injungatur: quod & aliis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

[1 Verum quoniam a quibusdam intelleximus dubitari, utrum Clericis, vel Laicis dandum sit viaticum in extremis, an & unctio impendenda, & an cum aliis sacramentis indulgentia sit decedentibus sepultura. Utrum in conventualibus demissa voce, januis clausis, interdictis exclusis, divina possint officia celebrari. Similiter an suscipientibus signum crucis, & sanctorum limina visitantibus sit pœnitentia injungenda. Ambiguitatem hujusmodi de dubitantium cordibus volumus amputare.]

C A P. XII.

Famosum est & multum allegabile. & hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio Sacerdoti, vel ejus licentia alteri, & Eucharistia sacramentum ad minus in Pascha recipere. Et Sacerdos revelans confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudendus.

Idem b in Concilio generali. (an. 1216.)

Omnis c utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistia Sacramentum: nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesie arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantia e cecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat a proprio Sacerdote, cum aliter ipse illum non possit absolvere f, vel ligare. Sacerdos autem sit discretus g, & cautus, ut more periti Medici superfundat vinum & oleum vulneribus sanctorum, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati: quibus b prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum i ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem k: sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentia iudicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

C A P. XIII.

Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionem, nec quicquam persuadere pro salute corporis, tendens in animarum periculum.

Idem in eodem.

Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem sanaverat:

a Ad reverentiam. b Idem scilicet Innoc. III. in Conc. gen. c. 21. & c. 2. eod. tit. in 1. compil. c Vid. Conc. Trid. sess. 14. c. 5. de confess. & can. 8. de sanctissimo pœn. sacram. d al. ita, ab ejus. e In aliis, ne quisquam ex ignorantia cecitate. f al. solvere. g Qualis debeat esse confessor, tradit Magister Senrenr. l. 4. dist. 9. §. qualem. h al. ex quibus, in concilio ita: per quas i sanandum. k B. Thom. in quæstionibus, additis ad 3. part. qu. 11. art. 1. & Theologos 4. Senr.

verat a: *Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.*

Præsenti decreto statuimus, & districte præcipimus Medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, ut Medicos advocent animarum: ut postquam fuerit infirmo de spiritali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus. Hoc quidem inter alia huic causam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a Medicis suaderetur, ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurrunt. Si quis autem Medicorum hujus nostræ constitutionis, postquam per Prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tamdiu ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec pro transgressione hujusmodi satisfecerit competenter. Cæterum cum anima sit multo pretiosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali salute aliquid ægroti suadeat, quod in periculum animæ convertatur.

CAP. XIV.

Eleemosynarum questores sine Apostolicis, vel diocesano- rum literis admitti non debent: nec tunc proponant ultra id, quod in ipsis literis continetur. Hoc primo. Et debent esse modesti & a locis, & expensis incongruis abstinere. Hoc secundo. In dedicatione Basilicæ ultra annum, & in anniversario dedicationis, & in literis indulgentiarum concessis ab alio, quam a Papa ultra XL. dies remissio excedere non debet. h. d. usque ad fin.

Idem b in eodem.

Cum ex eo: [*& inf.*] Eleemosynarum quoque questores, quorum quidam se alios mentiando, abusiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas, vel diocesani Episcopi literas veras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id, quod in ipsis continebitur literis, nihil populo proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus Apost. sedes indulget, duximus exprimendam, ut secundum eam diocesani Episcopi suas literas moderentur. Ea siquidem talis est: quoniam [ut ait Apostolus c] omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus, sive bonum fuerit, sive malum: oportet nos diem messionis extremæ misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis: firmam spem d, fiduciamque rectam tenentes, quoniam qui parce e seminat, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur ad sustentationem fratrum, & egenorum ad tale confluentium hospitale propriæ non suppetant facultates, universitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis a Deo collatis pias eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis, ut per subventionem vstram ipsorum inopiæ consulatur, & vos per hæc f bona, & alia, quæ Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia pervenire. Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint, & discreti, nec in tabernis, aut in aliis locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant, aut sumptuosas expensas, caventes omnino, ne falsæ religionis habitum gestent. Ad hæc, quia per indiscretas, & superfluas indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & poenitentialis satisfactio enerva-

a Joan. 4. b Scilicet Innoc. III. in eod. Conc. gen. Lat. c. 62. & C. 5. eod. tit. in 4. comp. c. 2. Cor. 5. d in C. Barb. & in Conc. firmam spem fiduciamque tenentes & e. 2. Cor. 9. fal. per hæc, & alia bona.

tur: decernimus, ut cum d dicitur basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dederetur: ac deinde in anniversario dedicationis tempore XL. dies de injunctis poenitentiis indulgentia remissio non excedat: (*& inf.*) Hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literis præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur: cum Rom. Pont. qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc b in talibus moderamen consueverit observare.

CAP. XV.

Archiepiscopus intra provinciam suam potest concedere indulgentias, secundum formam Concilii generalis. h. d. & loquitur de cap. præced. in fine.

Honorius III. (an. 1220.)

Nostro postulasti e certificari responso, utrum per tuam provinciam possis concedere remissionis literas generales. Nos igitur F. t. breviter respond. quod per provinciam tuam libere potes hujusmodi concedere literas, ita tamen, quod statutum generalis Concilii non excedas.

CAP. XVI.

Episcopus, & alii, de quibus in litera, possunt sine licentia superiorum sibi eligere providum Confessorem.

Gregorius IX. (an. 1232. Roma.)

NE pro dilatione poenitentiae periculum imminet animarum, permitimus Episcopis, & aliis superioribus, necnon minoribus Prælatibus exemptis, ut etiam præter sui superioris licentiam providum, & discretum sibi possint eligere Confessorem.

TITULUS XXXIX.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS. d

CAP. I.

Impubes, qui Clericum percussit, ab Episcopo absolvi potest, & qui joco, vel causa discipline percussit Clericum, etiam si sit major, excommunicatus non est: qui vero ex odio, sic, & per Papam absolvitur.

Alexander III. Senon. Archiepiscopo. (an. 1172.)

Super eo vero e, quod consilium postulasti: (*& infra. 1*) Respondemus, quod si Clerici infra puberes annos se ad invicem, aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apost. sed. mittendi, quia eos ætas excusat.

Nec Clerici, si sunt plenæ ætatis, & non odio, vel invidia, vel indignatione, sed levitate jocosa se ad invicem percutere contingat, neque Magister, si scholare Clericum intuitu disciplinæ, vel correctionis percusserit: quia non potest in ipsis injectio manuum violenta notari. Cæterum si ex odio iidem scholares, vel seculares Clerici sese percusserint, pro sua absolutione debent ad Apostol. sedem venire.

[1] Utrum scholares si se invicem in plena, vel minore ætate, Clerici, vel religiosi viri in claustris, secundum canonem illum, in quo statutum est, ut illi, qui in Clericos violentas manus injiciunt, mittantur ad Apost. sed. pro sua absolutione debeant venire. Inquisit. r.]

CAP. II.

Monachos se ad invicem percutientes absolvit Abbas. Idem in Canonicis regularibus: & Abbatis discretionem deficientem recurritur ad Episcopum.

Idem eidem. (an. 1172.)

Monachi svero, & Canonici regulares quocumque modo se in claustris percusserint, non sunt ad Apost. sedem

a Quid lateat sub hoc, infra, non apparet. b al. & in talibus. c Vid. Spec. tit. de poen. & remiss. B. Thom. in quest. additis ad 3. p. q. 26. d In duobus manus. ita: & absolutionis. e Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. f Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.

sedem mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur: & si discretio Abbatis non sufficiat a ad eorum correctionem est providentia diocesani Episcopi adhibenda.

CAP. III.

Ostiarius, qui Clericum percussit non graviter, ab Episcopo absolvi potest. Hoc primo. Officialis deliberatè injiciens manum in Clericum per Papam absolvitur. Hoc secundo. Qui repellendo vim vi Clericum percussit, excommunicatus non est. Hoc tertio. Qui percussit Clericum turpiter inventum cum propinqua, excommunicatus non est, secus cum remoto: & dicitur propinqua, ut in litera.

Idem. (an. 1180. Roma.)

I. SI vero alicujus b potestatis Ostiarius sub prætextu sui officii malignatus Clericum læserit, ab Episcopo suo potest absolvi, nisi forte eundem Clericum graviter vulneravit. Officialis vero pro injectione manuum in Clericum non potest sine mandato Rom. Pontif. absolutionis beneficium promereri, quia nulli Laico super Clericum tanta datur auctoritas, nisi forte turbam arcendo irruentem, non ex deliberatione, sed fortuito casu Clericum lædat. Si vero Clericum vim sibi inferentem vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad sed. Apost. transmitti, si in continenti vim vi repellat: cum vim vi repellere omnes leges, omniaque jura permittant. Nec ille compellendus est ad sed. Apost. venire, qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum manus injecerit violentas. Cæterum si in stupro, vel adulterio, quod committit cum ea, quæ ipsum ita proxima consanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit a sententia illius excommunicationis immunis.

CAP. IV.

Qui percussit Clericum, ignorans probabiliter eum Clericum, excommunicatus non est, ignorantiam tamen probare debet per juramentum: & si hoc præstare recusat, pro excommunicato haberi debet.

Idem. (an. 1173. Roma in Angliam.)

II. SI vero alicuius in Clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet d Apostolico præsentari conspectui, nec etiam excommunicatione notari e, dummodo ipsum esse Clericum ignoraverit. Vel si hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat præstiterit juramentum, quod eum esse Clericum ignorasset. Ab illo autem (si præstare noluerit juramentum) quia violentas manus constat eum in Clericum injecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato summi Pontificis absolvatur, convenit abstinere.

CAP. V.

Percussus Clericum, vel Religiosum excommunicatus est, nec ab alio, quam a Papa absolvitur, præterquam in mortis articulo.

Idem. (an. 1173. Roma in Galliam.)

NON dubium f est, quod hi, qui violentas manus in Clericos, vel Canonicos, aut cujuslibet religionis Conversos injiciunt, ex constitutione Concilii sententiam excommunicationis incurrunt, nec nisi in articulo mortis sine Rom. Pontifice absolutionis possunt beneficium impetrare.

CAP. VI.

Mulieres, quæ inciderunt in canonem, si quis susdente, absolvuntur ab Episcopo. Idem in personis, quæ non sunt sui juris, vel sunt delicatæ, de quibus dubitatur, quod non possent commode accedere ad curiam. h. d. usque ad §. Illi.

a Sufficiat. b Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 14. c. 9. c Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. d al. non debet Apostolico representare, &c. e notari in recent. libris. f Cap. 6. eod. tit. in 1. compil. nam qui dicantur conversi, tradunt citati in c. ut privilegia sup. de privilegiis: & Panorm. hic.

Idem. [an. 1180. Roma in Angliam.]

Mulieres a, vel aliæ personæ, quæ sui juris non sunt, ab Episcopo dioces. absolvi possunt, si manus in Clericum injecerint violentas. De his vero, qui magnæ non sunt potentia, & ira delicati, quod laborem veniendi ad sed. Apostolicam nequeunt sustinere: respondemus, quod status personæ prius, & veritas negotii est intimanda Rom. Pontifici, & secundum consilium ejus tales erunt de commisso scelere corrigendi.

Mandans Clericum percussit excommunicatus est, sicut percussus h. d.

§. 1. Illi vero, qui non per se ipsos, sed eorum auctoritate, vel mandato, alii violenter injiciunt manus in Clericos, ad sed. Apostol. sunt mittendi: cum is committat vere, cujus auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.

CAP. VII.

Excommunicatus per injectionem manuum in Clericum, licet occultus, absolvitur per solum Papam.

Idem. (an. 1181. Roma in Angliam.)

Porro si aliqui violentas manus b in fratres suos injiciunt, & ducti poenitentia non convicti, sed privatim a te veniam postulant, eos monere debes, & inducere, ut his, quos læserunt, congrue satisfaciant, & Apostolico se conspectui repræsentent, cum a te, vel alio sine speciali mandato Rom. Pontificis absolvi non possint.

CAP. VIII.

Etiam privilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per injectionem manuum in Clericum excommunicati sunt.

Idem.

Nulli se possunt e privilegio Apost. sedis tueri, quominus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in Clericos, sicut excommunicati vitari.

CAP. IX.

Percussus Monachum, vel Conversum religiosum debet denunciari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.

Idem Episcopis, & aliis Prælatibus per Galliam constitutis. (an. 1180.)

Parochianos d vestros, si qui in Monachos, vel Conversos præfati ordinis violentas manus injecerint, sublato appellationis remedio secundum tenorem generalis decreti excommunicatos publice nunciatis, ipsosque faciat sicut excommunicatos arctius evitari, donec læsis congrue satisfaciant, & cum literis vestris Apostolico se conspectui repræsentent.

CAP. X.

Ponitur forma præcepti, quod sub virtute juramenti fieri debet illi, qui pro violenta manuum injectione in Clericum excommunicatus absolvitur.

Idem Genue. Archiepiscopo. (an. 1174.)

EX tenore e literarum tuarum nobis innotuit, quod B. Canonicus in quendam Subdiaconum manus injecit violentas: (*& inf.*) Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo juramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sententia, qua tenetur, absolvas: sibi que in virtute juramenti præcipias, ne de cætero in Clericum, Monachum, vel alicujus religionis Conversum manus injiciat violentas, nisi se defendendo, aut de mandato suorum fecerit Prælatorum, vel nisi super eum prælationis ministerium, aut magistratum habeat, aut cum ipso in eadem Ecclesia socius esse noscatur.

Z z

CAP.

a Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 14. c. 12. vid. Decium conf. 604. vol. 2. b Cap. 9. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 14. c. 3. c Cap. 10. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Later. p. 14. c. 4. d Cap. 14. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 14. c. 11. e Cap. 15. eod. tit. in 1. comp. vid. Sylvest. verbo. Absolutio.